Sosiaali- ja terveysvaliokunta
5.11.2024

HE laeiksi vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 § muuttamisesta

HE 122/2024 vp.

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN

Vammaispalveluiden rooli yhdenvertaisuuden toteutumisessa on erittäin suuri

- Vammaispalvelut mahdollistavat vammaisille henkilöille opiskelun, työn tekemisen, sosiaaliset suhteet, järjestötoiminnan, harrastukset, vaikuttamisen, omien tavoitteiden ja haaveiden tavoittelun, tiedonsaannin, asioinnin, läheisistä huolehtimisen ja aivan kaiken, mikä liittyy omannäköisen elämän toteuttamiseen.
- Esityksen tavoitteet ovat kannatettavia, mutta yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo että esityksen tapa jolla tavoitteisiin pyritään on ristiriidassa näiden kannatettavien tavoitteiden ja vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden kanssa
- Vammaispalvelulain soveltamisalaa tulisi ohjata YK:n vammaisyleissopimus ja sen sisältämä vammaisuuden määritelmä sekä PL 19 §:ssä asetettu välttämättömien ja riittävien sosiaalipalveluiden taso, ei Suomen tämänhetkinen ikärakenne, julkisen talouden tilanne tai näistä johtuva säästöpaine.

Kysymyksiä ehdotetusta elämänvaiherajauksesta

- Rajaako elämänvaiherajaus vammaisten henkilöiden oikeutta vammaispalveluihin tavalla, joka käytännössä vastaa aiemmin esitettyä ikääntymisrajausta, mutta niin että rajaus ei kohdistu vain ikääntyneisiin henkilöihin vaan ihmisen koko elinkaareen?
- Jos rajaus on liian epämääräinen, tuleeko erilaisia tulkintoja eri alueilla ja eri tavalla toimintarajoitteisten henkilöiden kesken?
- Huomioidaanko vammaisten lasten ja vammaisten vanhusten yksilölliset tarpeet ja ymmärretäänkö vammaisten henkilöiden heterogeenisuus?
- On normaalia että vanhuudessa henkilölle tulee toimintakykyyn vaikuttavia sairauksia, mutta jos avuntarve koskee asioita joita vammaton vanhus pystyisi itsenäisesti tekemään, olisiko henkilöllä oikeus vammaispalveluihin?

→Aiheutuuko yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää?

→Aiheutuuko väliinputoajaryhmiä?

→Ovatko palvelut enää vammaiselle henkilölle ennakoitavissa vai vaatiiko palveluun pääsy liian usein pitkiä valitusprosesseja, joiden aikana henkilöt ovat ilman välttämättömiä palveluita?

Esimerkkejä ja pohdintaa

- Sairastaminen on yleisempää korkealla iällä. Vammautumista sen sijaan ei saisi pitää normaalina vanhuuteen liittyvänä tilana.
  - Esimerkkinä Parkinssonin tauti ja sen aiheuttamat liikkumisrajoitteet ja kognitiiviset toimintarajoitteet.
  - Esimerkkinä kaihi ja silmänpohjanrappeumatauti. Kumpikin esiintyy vanhuudessa. Kaihin kehittyminen näkövammaisuudeksi voidaan estää leikkauksella, toisin kuin silmänpohjanrappeumataudin eteneminen, joka aiheuttaa näkövamman.
- On huolestuttavaa, jos hyväksytään se, ettei vammaiselle henkilölle tarvitse järjestää hänen ihmisarvoisen elämänsä kannalta välttämättömiä palveluita, jos näiden palveluiden tarve on hänen ikäryhmässään tavanomaista.
- Arviossa tulisi lähteä henkilön yksilöllisistä toimintarajoitteista ja elämäntilanteesta. Jos palvelut evätään kategorisesti henkilön iän (elämäntilanteena vanhuus) perusteella, on mahdollista että rikotaan yhdenvertaisuuslain syrjintäkieltoa.
- Olennaista on myös, että ensisijaisen lain perusteella järjestettävät palvelut eivät esim. resurssien puutteen takia jää toteutumatta tai eivät vastaa iäkkään henkilön avuntarpeeseen.

Subjektiivisten oikeuksien toteutumisessa ei ole kyse positiivisesta erityiskohtelusta

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN

Kiitos!

Erityisasiantuntija Elli Björkberg
Elli.bjorkberg@oikeus.fi
p. 029 566 6826

www.yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi

YHDENVERTAISUUSVALTUUTETTU

DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN